

Dünyanın düz olmasından yalancı basına

Komple mitleri neden bir sorun oluşturur ve
ebeveynlerle uzmanlar buna karşı neler yapabilir

İçindekiler

1 Önsözler

2 Günlük hayatta komplo mitleri ile karşılaşma

- 7 Hepimiz onların ne olduğunu biliyoruz
- 9 Peki ya çocuklar ve gençler?
- 10 Komplo mitleri çok uzun zamandır var

3 Hangi komplo mitleri ve sahte haberler (Fake News) var ve bunları nasıl tanıyabiliriz?

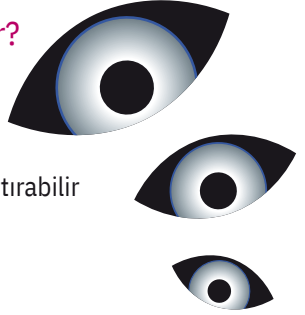
- 11 Komplo mitlerine genel bakış
- 16 Sahte haberlere genel bakış

4 Komplo mitleri ve sahte haberler neden özellikler çocuklar ve gençler için bir sorun teşkil edebilir?

- 19 Gençleri medyaya karşı koruma örnekleri
- 21 Komplo mitleri ve sahte haberler korku yaratabilir
- 22 Çocuklar ve gençler özel koruma gerektirir
- 23 Gençlere hitap eden tasarımlar ve havalı rol modelleri özellikle çekicidir
- 23 Gençleri korurken medyanın etkili olduğuna dair herhangi bir kanıt gerekli değildir
- 24 Gençleri medyaya karşı koruma ve düşünce özgürlüğü arasında denge

5 Komplo mitlerinin antisemitizmle ne ilgisi var?

- 25 Birçok komplo mitinin antisemitizmle ilgisi vardır
- 25 Kodlar ve şifreler halinde antisemitizm
- 26 Örnekler: “Yahudi dünyası komplosu” ndan “9/11” e
- 27 Komplolara inanmak, nefret hislerini ve şiddet eğilimi artırabilir

6 Komplo mitlerine ve sahte haberlere karşı neler yapılabilir?

- 29 Önlem büyük önem taşır
- 29 ► Mevcut tekliflerden ve materyallerden yararlanma
- 31 ► Bilgi yeterliliğini güçlendirme
- 31 ► Çocuklara ve gençlere örnek olmak
- 33 Sahte haberlerde: Gerçekleri kontrol etme
- 33 Medya içeriklerini bildirme

7 Ek bilgiler

- 36 Danışmanlık ve yardım sunan yerler
- 41 Kaynak dizini
- 43 Künye

Önsözler

Fotoğraf: SIMAS / Elias Hassos

Sevgili Ebeveynler, Komplo mitleri, görünüşe göre özellikle zor zamanlarda basit açıklamalar sağlıyor. Özellikle genç insanlara hitap ediyorlar ve

dost-düşman şemasıyla toplumu bölmeye çalışıyorlar. Dünyanın tüm sorunlarının sözde çözümünü bilmek, bazı gençler için cezbedici. Bu tehlikeli, çünkü komplo mitleri insanları marjinalleştirir ve onların aleyhine konuşur. Özellikle aşırı gruplaşmalar, özellikle Yahudi karşıtı komplo hikayeleri ile olmak üzere bu şekilde insanları bölmeye çalışır. Onların iddialarına göre Yahudiler dünyanın hakimiyetini ele geçirmeye çalışmış ve İsrail devleti de dünyadaki tüm kötülüklerin sebebiymiş.

Bu nedenle çocuklarımızı güçlendirmek bizim görevimiz. Komplo mitlerini, yalanları ve sahte haberleri hızlıca anlayacak ve aşırı gruplanmalara kanmayacak kadar güçlü olmalılar.

Size iyi okumalar dilerim ve yeni broşürün çocuklarınızla günlük medya hayatında destek olmasını umarım.

Komplo mitleri ve önleme projeleri ile ilgili ayrıntılı bilgileri bakalığımızın Web sayfasında bulabilirsiniz: www.radikalisierungspraevention.bayern.de/AktiongegenVerschwoerungsmymthen

Ulrike Scharf

Bavarian Ministry for Family, Labour and Social Affairs

Fotoğraf: BLM / Gabby Hartmann

Komplo mitleri veya bilerek yayılan yanlış bilgiler, insanlık tarihi kadar eskidir. Fakat yeni olan, bilgilerin ancak dijitalleşme çağında mümkün olan bu kitle halindeki

ve hızlı yayılma şeklidir. Korona krizi döneminde bu daha da gelişmiştir veya daha fazla görünür hale gelmiştir. Virüs ile ilgili yeni "teoriler" ortaya çıktı. Birçok komplo miti, nefret, kışkırtma, korku ve şiddetle beslenir. Bunun arkasında çoğu zaman aşırılık yanlısı veya Yahudi karşıtı bir dünya görüşü vardır. Şüphe ve korkular körüklenir, düşman imgeleri yaratılır. Komplo mitleri radikal tutumları, nefret hislerini veya şiddet eğilimini uyandırır veya bunları güçlendirir ve bu nedenle bir sorun teşkil eder. Bu toplumumuz için genel olarak, ancak özellikle çocuk ve gençler için geçerlidir. Bunlar çoğunlukla, çocuk ve gençlerin gelişimini, özellikle kendi yaşamlarına veya günlük hayatlarına bir yakınlık söz konusu ise, olumsuz etkileyebilecek veya tehlikeye atabilecek medya içerikleridir. Aynı durum, bazı sahte haberler için de geçerlidir, ancak burada, büyük önem taşıyan başka bir unsur olan düşünce özgürlüğüne de her zaman dikkat edilmelidir.

Bazı şeyler ilk bakışta saçma, absürt ve böylelikle zararsız görünse de: Çoğu zaman daha tehlikeli varyantlara giden yol çok yakındır, özellikle de İnternet'te. Bazı insanlar, yanlışlıkla adım adım genel bir komplo inancına doğru ilerler ve bundan geri dönmeleri son derece zordur.

Bayerische Landeszentrale für neue Medien ve Aktion Jugendschutz Bayern işbirliğiyle hazırlanan bu broşürün amacı, ebeveynler, uzmanlar ve diğer ilgili taraflarda farkındalık yaratmaktır. Broşürde yaygın olan görülen komplo mitleri ve sahte haber örnekleri ele alınır. Bunların çocuklar ve gençler için neden bir sorun teşkil edebileceğini açıklar. Ve bunlarla nasıl başa çıkılabileceğine dair çeşitli, pratik önerilerde bulunur.

Size keyifli okumalar dileriz! Bu broşürde çocuklarınız veya gençlerle günlük medya hayatınızda yararlı olabilecek bilgi ve öneriler bulabilirsiniz.

Bu broşürle ayrıca toplumumuzda aşırıcılık ve antisemitizme karşı tavır alarak dayanışma, empati ve karşılıklı saygıyı teşvik ettiğimizi göstermek istiyoruz.

Dr. Thorsten Schmiede

President of Bayerische Landeszentrale für neue Medien (BLM)

1 Günlük hayatta komplo mitleri ile karşılaşma

Hepimiz onların ne olduğunu biliyoruz

Hepimiz günlük hayatımızda veya medyada bir şekilde komplo hikayeleri ile karşılaşırız, örneğin:

- ▶ Bir adam sokakta komşusuyla sohbet ediyor ve kendisine Korona aşısının hayati tehlike oluşturduğu ve üç vakadan ikisinde ölümcül sonuçlandığı anlatılıyor.
- ▶ İş arkadaşları ile öğle yemeğinde birisi “yalancı basın” veya “yalancı medya” ile ilgili öfkesini dile getiriyor ve onların tek yönlü, manipülatif olduğunu ve haberlerini hükümet tarafından dikte ettirildiğini anlatıyor.
- ▶ Uzun zamandır haber alınmayan bir akraba durup dururken aileye şüpheli mesajlar ve İnternet’te ek okuma öneri ve linkler içeren, uzun e-postalar yazmaya başlıyor.
- ▶ Posta kutusunda, siyasi bir grubun en önde “Dünya Yahudiliği” olmak üzere gizli güçler tarafından planlanan, “yasa dışı işgalcilerin kitlesel göçü” ve “büyük yer değiştirmeye” ilişkin sert söz ve resimlerle uyarıda bulunan broşürlerivar.

KOMPLO MİTLERİ, SAHTE HABERLER VE BENZERİ: BUNLAR NEDİR?

i

Komplot mitleri kötü güçlerin başkalarına zarar vermek için gizli planlar yaptığı varsayımına dayanır. Bunlara sık sık komplot teorisi ne denir. Bunun bilimle bir alakası yoktur. Çoğu uydurulmuştur ya da gerçek ve kurgu birbirine karıştırılmıştır. Fakat buna ciddi ciddi inanan kişiler ve inandıkları için de komplot hikayeleri (komplot ideolojileri de denir) yayan yandaşlar vardır. Elbette gerçek komplolar da vardır. Ancak gerçek komplolar, açıklanamayan ve belirsiz bir süre boyunca devam eden komplot mitlerinin aksine günün birinde örneğin gazeteciler tarafından ortaya çıkarılır ve çoğunlukla kamuya duyurulur.

i

Sahte haberler, medyada, İnternet’te ve özellikle sosyal ağlarda yayılan, kasıtlı “yanlış haberlerdir“. Bu haberlerin sahipleri, bu haberler, belirli hedeflere ulaşmak için kullanır, örneğin kendi siyasi inancını yaymak gibi. Bunların arkasında ekonomik, finansal veya suç işleme amaçları da yatabilir. Sahte haberlerin arkasında her zaman bir yanıltma kastı vardır. Bu haberlerle amaç insanları kuşkulandırmak, etkilemek veya manipüle etmektir. Sahte haberler, gerçek haberler gibi görünür, ancak sahte iddialar ve/veya resimler içerir. Komplot mitleri ve sahte haberler arasında bir bağlantı vardır. Örneğin sahte haberler, komplot hikayelerini yaratmaya yardımcı olabilir veya bunlara gömülü olabilir.

i

“Dezenformasyon” kavramı da Alman Sözlük Duden’da “insanları yanıltmak amacıyla, kasıtlı olarak yayılan yanlış bilgi” olarak açıklanmıştır. Ancak bu terim çoğunlukla komplot mitleri ve sahte haberler için üst kavram olarak da kullanılmaktadır. Tüm bu kavramların ortak yönü, güvenilir olmayan ve zarar verebilen medya içeriklerini tanımlamalarıdır. Bu tür konularla haşır neşir olduğunuzda bunu unutmayın.

Peki ya çocuklar ve gençler?

Birçok genç de sahte haberler ve komplot mitleri ile karşılaşmaktadır, örn. medyada. JIM’in 2021’deki “Jugend, Information, Medien” adlı araştırmasına göre ankete katılan 12 – 19 yaşlarındaki gençlerin yarısından çoğu, İnternet’te aşırı siyasi görüşler ve komplot teorileriyle karşılaştığını belirtti. Yüzde 47’si örneğin sosyal ağlarda aşağılayıcı yorumlar okudu ve neredeyse yarısı sahte haberlerle karşılaştı.

Çocuklar da özellikle dijital medyalar ve İnternet olmak üzere medyada sorun ve tehlikelerle karşı karşıya kalır. “Kindheit, Internet, Medien” adlı güncel KIM araştırması, komplot miti veya sahte haber şeklinde medya içeriklerinin çocuklarda bir sorun teşkil ettiğine dair herhangi bir bilgi içermemektedir, ancak Korona pandemisinden veri çocuklar da günlük hayatlarında doğrudan veya kardeş, ebeveyn ya da arkadaşları aracılığıyla dolaylı olarak dezenformasyona maruz kalmıştır. Tüm aileler büyük kısıtlama ve zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle önlemlerin artıları ve eksileri yoğun ve tartışmalı bir şekilde ele alındı ve hala bu konuda tartışılıyor.

Bu özellikle, çocuklar söz konusu olduğunda geçerlidir (Anahtar sözlükler: “Maske”, “test”, “aşı”).

İlgili kişiler, zor sorulara basit cevaplar arayışındalar. Komplo mitleri ve sahte haberler burada kolayca basit cevaplar olarak yanlış anlaşılabilir.

Komplo mitleri çok uzun zamandır var

Komplo mitleri yeni değildir. Bunlar uzun zamandır var. Ancak artık İnternet’ten dolayı daha fazla yayılıyorlar, ya da en azından öyle gibi görünüyor. Korona pandemisi bu gelişimi daha da körükledi. Komplo hikayeleri ve onların yandaşları daha görünür hale geldi. Virüs ve ona karşı alınan tavır, siyasette ve toplumda birçok insanda korku, endişe ve krizlere neden oldu – ve kriz zamanlarında da insanlar komplo mitlerine daha fazla inanma eğilimi gösterir.

2 Hangi komplo mitleri vesahte haberler (Fake News) var ve bunları nasıl tanıyabiliriz?

Komplo mitlerine genel bakış

Bazı komplo hikayeleri daha ilk bakışta o kadar absürttür ki ciddiye almak imkansız gibidir, örneğin dünyanın düz olduğu veya uzaylı, sürüngen varlıkların dünyamızı ele geçirdiği gibi. Ancak bazı vakalarda emin olmak zordur: Doğru mu değil mi? Yaygın komplo mitleri arasında hangileri vardır ve bunları nasıl fark ederiz?

Bilinen komplo mitleri (seçim)

“9/11”

Komplo hikayesine göre ABD’de 11 Eylül 2001’de Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon’a düzenlenen saldırılardan İslamcı suikastçılar yerine silah endüstrisi veya ABD hükümetinin kendisi sorumlu.

“Reptiloidler”

Mite göre uzaylı sürüngen varlıklar (“Reptiloidler”) insanların arasına karışarak dünyayı ele geçirmek istiyor. Sözde şimdiden politika, ekonomi vs. alanlarda önemli pozisyonlarda oturuyorlar. Angela Merkel, Barack Obama veya Hillary Clinton gibi politikacılar gerçekte insan değil, “sürüngen”miş.

“Chemtrails”

Komple hikayesine göre gökyüzünde uçakların bıraktığı izler, aslında insanları ve/veya iklimi etkileyen veya zehirleyen kimyasal maddeler.

“Reichsbürger” (Reich Vatandaşları)

“Reichsbürger” vatandaşları, tarihi Alman İmparatorluğu’nun devam ettiğine inanır. Reichsbürger vatandaşları, Federal Almanya Cumhuriyeti’nin varlığını tanımaz ve Federal Almanya Cumhuriyeti’nin hukuk sistemiyle temsilcilerini genellikle şiddetle reddeder. Yürürlükteki kanunların onları bağlamadığını düşünürler.

“Düz Dünya”

Bu efsaneye göre dünya bir küre değil, onun yerine disk şeklinde. Sebep olarak da sadece kendi duyularımızla algıladığımız şeylerin “gerçek” olduğu öne sürülüyor. Dünyanın bir küre olduğu iddiası, insanları Allah’tan uzaklaştırmak isteyen global seçkinlerin güç ve prestij hırsından kaynaklanıyormuş.

“Aya Sahte İnişler”

Komple teorisine göre 1969 ile 1972 arasındaki Amerika’nın aya inişleri gerçekleşmemiş; onun yerine ABD Havacılık ve Uzay Dairesi NASA ve ABD hükümeti tarafından bir oyun oynanmış. Her şey NASA tarafından bir film stüdyosunda çekilmiş.

“Büyük Yer Değiştirme”

“Büyük Yer Değiştirme”nin beyaz nüfusun çoğunluğunu Müslüman göçmenlerle değiştirmek için gizli bir plan olduğu söyleniyor. Aşırı sağcılar bu miti bir savaş kavramı olarak kullanıyor.

“Great_Reset”

Komple yandaşları, Dünya Ekonomik Forumu’nun Korona pandemisi sonrası değişim ve daha sürdürülebilir ekonomiye yönelik “The Great Reset” olarak tanımlanan güncel önerilerini “The Great Reset – Büyük Sıfırlama” komple hikayesi olarak yeniden yorumladılar. Buna göre global bir finans eliti yeni bir dünya ekonomik düzeni planlamakta ve bunu da Covid 19 pandemisi ile meşrulaştırmakta.

“Yahudi dünyası komplosu”

En eski komple efsanelerinden birisi, sözde “Dünya Yahudiliği” veya “Yahudi dünyası komplosu”dur. Bu Yahudi karşıtı mit, Yahudilerin dünya hakimiyetini ele geçirmek istediğini iddia ediyor. Üçüncü Reich döneminde Almanya’daki Nazi rejimi, sözde “Siyon Liderlerinin Protokolleri”ne atıfta bulunarak bu miti Holokost’u haklı çıkarmak için kullandı.

“Yalancı basın”/“Yalancı medya”

Gazeteler, televizyon kanalları vb. insanları tek yönlü etkilemek ve manipüle etmek için kasıtlı olarak yanlış bilgiler yaymakla suçlanıyor.

“Yeni Dünya Düzeni”

Sözde “Yeni Dünya Düzeni” veya “New World Order” (NWO) mitine göre gizli, global bir elit, tüm tüm insanlık üzerinde hakimiyeti ele geçirmek istiyor. Bu, dünyanın otoriter, tüm ülkeleri kapsayan bir dünya hükümeti tarafından kontrol edildiği teorisine dayanır. Komple hikayesinin varyantına göre bunun arkasında ABD hükümeti, İsrail istihbaratı, Illumination, Masonlar, uzaylılar veya sözde “Yahudi Dünyası Komplosu” vardır.

“İklim değişikliği komplo teorisi”

İnsanlar tarafından yapılan iklim değişikliği ve iklim krizi aslında yokmuş, bunlar bilim tarafından sadece histeri ve panik yaratıp yaymak ve destek parası almak için ortaya atılmış.

“QAnon: Ritüele dayanan çocuk cinayetleri

QAnon (veya “Q”) komplo ideolojisi, 2017 yılında ABD’de ortaya çıkmıştır. Bu ideolojinin takipçi sayısı, Korona pandemisinden beri Almanya’da da artış gösteriyor. “Q”, gizli bir elitin (“Derin Devlet”) dünyayı yer altından yönettiğini iddia eden, kendisini hükümet yanlısı bir muhbir gibi gösteren bir kişi veya grubu ifade eder. Bu komplo teorisine göre çocuklar kaçırılıyor, onlara işkence ediliyor ve zengin ve güçlüler için uyuşturucu ve gençleştirici madde olarak çocukların kanlarından “Adrenokrom” elde ediliyor.

“Hastalıklarla ilgili komplo efsaneleri”

Hastalıklarla ilgili komplo hikayeleri uzun zamandır var ve sürekli tekrar ediliyor. Ortaçağ’da “Cadılar” veya Yahudiler vebadan sorumlu tutuldu, bir bağışıklık hastalığı olan AIDS’in ilaç endüstrisinin bir icadı olduğu ileri sürüldü ve Ebola’nın laboratuvarından çıkan biyolojik bir silah olduğu iddia edildi. Bu varyantlardan çoğuartık COVID-19 için de mevcut. Başka hikayelerin yanı sıra, Korona’nın ilaç lobisini güçlendirmek, dünya nüfusunu azaltmak veya aşı yoluyla çip yerleştirerek kontrol edebilmek için.

Bayerisches Landesamt für Verfassungsschutz (Bavyera Anayasayı Koruma Eyalet Dairesi), Bundeszentrale für politische Bildung (Alman Federal Siyasi Eğitim Merkezi), Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg (Baden-Württemberg Siyasi Eğitim Eyalet Merkezi) ve Klicksafe tarafından sağlanan bilgiler temelinde genel bakış (bkz. Kaynak dizini, S. 41/42)

Genel bakış şunları netleştirir: Komplo teorileri have **tipik özelliklere** sahiptir:

- Genellikle korku ve öfke ile öne çıkan olumsuz ruh hali
- Gizli gizli kötü şeyler yapıldığı varsayımı (Slogan: “Hiçbir şey görüldüğü gibi değil”), insanları kandırmak veya onlara zarar vermek isteyen kötü güçlerin gizli bir planı olduğuna inanma.
- Politika, devlet, bilim, medya vb. unsurlardan şüphelenme
- “Beyinleri” veya “Suçluları” bulma ve suçlama
- Dünyayı “iyi” ve “kötü”, “kurban” ve “suçlu”, “alt” ve “üst” şeklinde bölme
- Mantıksız yerler, eksiklikler, çelişkiler
- Komploya olan inancı desteklemek için karşı argümanları veya kanıtları yeniden yorumlama (“kapalı dünya görüşü”)
- Kaynakları belirtmeme veya şüpheli kaynaklar kullanma

Bu, şunu gösterir: Bazı komplo mitleri ilk bakışta zararsız görüne de, günümüzde özellikle İnternet ve sosyal medya üzerinden yayıldıkları için her şey birbirinden sadece birkaç “tıklama” uzaktadır. Böylece “dünyanın düz olduğuna” veya “sürünge insanların varlığına” inanmaktan “yalancı medya”, “kötü gizli hükümet” veya “Yahudi dünyası komplosu”nun gerçek olduğuna ikna olmaya geçiş çok hızlı olabilir. Bu tür bir “kapalı dünya görüşü” içinde kaybolmak kolaydır ve buradan kurtulmak zordur. Komplo hikayeleri, radikalleşmeye ve şiddet eğilimini arttırmaya da sebep olabileceğinden, ciddi bir sorun teşkil eder.

KOMPLO MİTLERİ: İNSANLAR BUNLARA NEDEN İNANIR?

i

- Komplo mitleri, zor sorulara, komplike süreçlere veya dünyada olup biten kötü şeylere basit çözümler sunar. Bu komplo mitleri, gerçek ve sürdürülebilir bir yardım sunmasa da yandaşlarına destek olabilir. Komplo hikayeleri bu nedenle özellikle kriz dönemlerinde çok fazla yayılır.
- Komplolara inanmak, ilgili kişinin üstündeki yükü alabilir ve kişinin kendi davranışlarını meşrulaştırabilir.
- Komplolara inanan kişiler, her şeye “kolayca inanan” çoğunluğun aksine sözde gerçeği bilen bir azınlığa ait oldukları için kendilerini “özel” hissederler.
- Bazı komplo destekçileri kendilerini iyilik adına hareket eden misyonerler olarak görür. Bu destekçiler, insanlığa hizmet etmek ister ve başkalarına gerçekleri anlattıklarına ve sözde suçlulara karşı hareket ettiklerine inandıkları için kendilerini iyi hissederler.
- Bir komplo hikayesine inanan bir kişi, büyük ihtimalle başka komplo hikayelerine de inanır.

Sahte haberlere genel bakış

Sahte haberler ve komplo mitleri aynı şey değildir, ancak yakın bağlantılıdır. Sahte haberler, yani kasıtlı olarak yayılan yanlış haberler, komplo hikayelerinin bir parçası olabilir veya bunların oluşmasına neden olabilir ve insanlar bu haberlere gerçekten inanır.

Sahte haberler, çoğunlukla “Hastalıklar” (koronavirüs vb.), “göç”, “iklim”, “çevre ve ekonomi”, “politika”, “polis” ve “Avrupa” ile ilgili olarak yayılır. (bkz. <https://correctiv.org/fakncheck/>).

Tipik sahte haber örnekleri

Koronavirüs konusunda SAHTE HABER: Korona pandemisi döneminde örneğin sözde son verilere göre Covid-19 aşılarının yardımcı olmak yerine, ölüme neden olduğuna dair manşetler vardı. Ya da Eski Pfizer Başkan Yardımcısının Korona’ya karşı çocuk aşısının cinayet olduğu görüşünü savunduğuna dair iddia. Bunun yanı sıra korona aşısı ve Lockdown yoluyla hedeflenen bir nüfus azaltımı olacağı ileri sürüldü.

İklim konusunda SAHTE HABER: Bazı medyalarda iklim değişikliği sorgulanmakta ve bunun bir hata veya yalan olduğu iddia edilmektedir. Ya da Yeşillerin esas hedefinin yeni bir dünya düzenine yol açacak bir iklim diktatörlüğü olduğu ileri sürülmektedir.

Göç konusunda SAHTE HABER: Mülteci krizinin aslında planlı bir nüfus mübadelesi olduğu iddia ediliyor. Başka bir teze göre, global bir göç anlaşmasının tiranlığa yol açıyor.

Ancak sahte haberler, sadece metin şeklinde olmayabilir. Fotoğraflar, videolar, grafikler veya Meme’ler (çevrimiçi olarak dağıtılan küçük medya içerikleri, örneğin kısa metin içeren resimler) da sahte haberlerin parçası olabilir. Örneğin başka bağlamlardan alınan ve “haberini” içeriğiyle hiçbir ilgili olmayan resimler kullanılmaktadır. Bazen de fotoğrafların kendisi değiştirilip manipüle edilir.

Sahte haberler de çoğunlukla fark edilmelerini sağlayan **tipik özelliklere** sahiptir:

- Sıklıkla olayların dramatikleştirilmesi ve skandallaştırılması
- Sıklıkla korkunç başlıklar ve abartılı, kısaltmalar ve ünlem işaretleri içeren heyecanlı, son derece duygusal bir dil stili
- Ciddi maskeleyme: Sahte haberler çoğunlukla sözde inandırıcı haber tarzıyla yayınlanarak veya gazetecilik biçimlerini taklit ederek ciddi ve gerçek habermiş izlenimini yaratır. Örneğin bir haber stüdyosunda “haberler” şeklinde sunulurlar ve kaynaklar verilir, ancak bunlar şüpheli veya uygunsuzdur. Sahte haberler bazen kulağa ciddi gelen, ancak gerçekten olmayan yerler tarafından yayılır.
- Soru şekli: Sahte haberler bazen sorular şeklinde de bildirilir: Soru sormak, ilk başta prensip olarak iyi bir izlenim bırakır ve konunun eleştirel bir şekilde ele alındığını gösterir. Ancak çoğunlukla bunlar gerçek sorular değil, belirli bir cevaba yönlendiren sorulardır. Bunlar düşünce ve cevapları baştan belirli bir yöne doğru yönlendirir ve bu nedenle manipülatif bir yapıya sahiptir. Kışkırtıcı, yönlendiren sorular sormak, sahte haberlerde, soruların arkasına gizlenen yanlış iddiaları ortaya atmak için sık sık kullanılan bir numaradır.

Sahte haberler genelde gerçeklerin kontrol edilmesiyle iyi bir şekilde takip edilebilir ve böylece hızlıca ortaya çıkarılabilir (► bununla ilgili olarak bkz. Sayfa 33).

3 Komplo mitleri ve sahte haberler neden özellikler çocuklar ve gençler için bir sorun teşkil edebilir?

Araştırmalar, birçok gencin örneğin sosyal ağlar gibi medyalarda sahte haberler ve komplo mitleri ile karşılaştığını gösteriyor. Bazı komplo hikayeleri, özellikle çocukları ve gençleri ilgilendiren ve onların günlük hayatında önemli bir rol oynayan konuları da ele almaktadır. Bu, çocuklar ve gençler için bir sorun teşkil edebilir.

Gençleri medyaya karşı koruma örnekleri

Koronavirüs

Koronayla ilgili birçok komplo miti ve sahte haber vardır. Bu konuda farklı alanlardan çok sayıda komplo yandaşı bir araya geldiğinden birçok teori bir araya gelir. Bunların arasında maske takmak, test yaptırmak ve aşı olmakla ilgili sözde tehlikeler de yer alır. Birkaç örnek: Maske takmanın zehirlenmeye neden olması, test çubuklarında tehlikeli kimyasal maddelerin bulunması ve aşuların tehlikeli olması ve hükümetin aşularla insanlara zarar vermek istemesi gibi.

Korona krizi, çocukların ve gençlerin hayatını önemli ölçüde etkiledi. Pandemi herkesi bireysel olarak etkiledi, herkes zorluklar yaşadı. Bu, ebeveynlerde ve çocuklarda ciddi güvensizliğe, endişelere ve sıkıntılara neden oldu. Buna korku ve endişeleri körükleyen ve düşmanlar yaratan medya içeriklerini de eklersek, etki daha da büyüktür. Bu tür iddiaların arkasında ayrıca devlet, hükümet ve özgür demokratik temel düzenimizin temel ilkelerinin temelden reddedilmesi de yatmaktadır. Bunun yanı sıra Koronavirüs ile ilgili sahte haberler ve komplo hikayeleri genellikle “haber tarzında” sunulmaktadır. Bu, özellikle çocukların ve gençlerin kurguyu gerçeklerden ayırt etmesini zorlaştırır ve bu da korkularla endişeleri daha da arttırabilir.

QAnon: “Ritüele dayanan çocuk cinayetleri”

ABD hareketi QAnon’un komplo efsanesi, ABD’de çocukları suistimal edip öldüren ve uyuşturucu ve gençleştirici madde olarak çocukların kanlarını içen, gizli bir hükümet olduğundan yola çıkar. Burada çocuklar kurban olarak gösterilir. İşkenceden cinayete kadar uzanan kaçırmalar ve aşırı şiddet eylemleri kısmen korkunç sözlerle anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra aşırı sağcı ve Yahudi karşıtı fikirlerle de bir bağlantısı vardır. Bu komplo hikayesi ile karşılayan çocuklar ve gençlerde ciddi korkular ve endişeler oluşabilir. Bunun yanı sıra genellikle ciddi ve gerçekçi haber tarzı ve ünlü QAnon yandaşlarının kişisel raporları da dikkate alınmalıdır. Bu, çocukların ve gençlerin gerçekleri kurgudan ayırt etmesini zorlaştırır.

“Yalancı medya”

Komplo hikayelerinde çoğu zaman “yalancı medya”dan bahsedilir: Medyanın, devlet veya “sistem” tarafından kontrol edildiği ve kasıtlı olan yalan haber yaydığı iddia edilir. Bu iddia inanılmaz derecede zararlı olabilir. Çünkü basın özgürlüğünü ve dolayısıyla özgür demokratik temel düzenimizin temel ilkelerini sorgular. Medyalar, günümüzde çocukların ve gençlerin hayatında önemli bir rol oynar. “Yalancı medya” miti, politik görüşün oluşmasında ve demokrasiye olan inançlarında çocukları ve gençleri şüpheye düşürebilir. “Yalancı medya” ve “yalancı basın” kavramları aşırı sağcıların tipik sloganlarıdır ve geçmişte de bu şekilde kullanılmıştır.

Komplo mitleri ve sahte haberler korku yaratabilir

Örnekler şunu gösterir: Komplo mitleri genellikle başka insanların saldırıya uğradığı, aşağılandığı, değersizleştirildiği veya dışlandığı medya içerikleridir. Bu medya içerikleri çoğu zaman karanlıktır ve tehdit senaryoları, korku, öfke, nefret ve şiddet eğilimi gösterir. Bu, örneğin antisemitizm veya yabancı düşmanlığından ırkçılığa kadar uzanabilir. Bu tür içerikler, çocukları ve gençleri korkutabilir ve tedirgin edebilir. Aynıısı, bazı sahte haberler için de geçerlidir.

Çocuklar ve gençler özel koruma gerektirir

Medya içerikleri hiçbir zaman insanların düşünce ve davranışlarının tek nedeni değildir. Ancak bunlar güçlendirici olabilir. Bu, hepimiz için, ancak özellikle çocuk ve gençler için geçerlidir. Onlar hala gelişme aşamasındadır, değerleri, dünyaları ve insan görüşleri henüz tam oturmamıştır. Bunun için onların özellikle korunması gerekir – medyalar açısından da. Özellikle risk gruplarında olan, “tehlike eğilimi” gösteren çocuk ve gençlere dikkat etmek gerekir. Bunlar örneğin “komplo zihniyetinin” halihazırda mevcut olduğu veya şiddet eğilimi gösteren ailelerden gelen ve böylelikle bu değerlerle büyüyen çocuk ve gençlerdir. Bu durumda sorunlu medya içerikleri özel bir etkiye sahip olabilir. Mevcut görüşleri daha da güçlendirebilir. Ancak kendi haline bırakılan, medyayı herhangi bir destek, yönlendirme veya kural olmadan kullanan çocuklar ve gençler de gençleri medyaya karşı koruma çerçevesinde özellikle dikkate alınmalıdır.

Gençlere hitap eden tasarımlar ve havalı rol modelleri özellikle çekicidir

Çocuklar ve gençler, her yerde rehberlik arar – medyada da. Onlar için kendi yaşamlarına, günlük hayatlarına yakın olan ve kendilerini özdeşleştirebildikleri, onlar için rol modeli olan medya içerikleri özellikle ilgi çekicidir. Çocuklar ve gençler için her şeyden önce, müzik ve spor dünyasından, ancak aynı zamanda YouTube yıldızları, Influencer’lar ve benzerleri gibi İnternet’te görülen rol modeller önemli bir rol oynamaktadır. Komplo ideolojileri ve sahte haberler, bu tür yıldızlar tarafından ve gençlere hitap eden bir şekilde sunulduğunda, çocuk ve gençler için özellikle ilgi çekici hale gelirler.

Gençleri korurken medyanın etkili olduğuna dair herhangi bir kanıt gerekli değildir

Gençleri medyalara karşı koruma çerçevesinde bazı medya içeriklerinin çocukları ve gençleri olumsuz etkileyebileceğini kanıtlama zorunluluğu yoktur. Sağlayıcıların gençlerin korunmasına yönelik önlemleri alması için bir şüphe bile yeterlidir. Özellikle sahte haberlerde bunun anlamı: Sahte bir haberin söz konusu olduğunu kanıtlamak için önce gerçeklerin kontrol edilmesine gerek yoktur: Medya içerikleri – ki buna sahte haberler de dahildir – onlarla karşılaşıldığı anda etki eder. Buna göre sahte haberlerin çocuk ve gençler üzerindeki etkisinde önemli olan ve çocuklarla gençlerin korkmasına veya tedirgin olmasına neden olan, haberlerin tasarımı, resim, metin veya ses içeriğidir.

Ancak bu tedirginlik, sahte haberlerin gerçek olduğuna inanıldığıında özellikle büyük ve geniş çaplı olabilir.

Gençleri medyaya karşı koruma ve düşünce özgürlüğü arasında denge

Ancak her zaman önemli olan, gençlerin medyaya karşı korunmasında diğer önemli hukuki değerlerin dikkate alınmasıdır ve bu, komplo mitlerinde ve sahte haberlerde de öyledir. Bu, özellikle gençlerin korunması gibi çok önemli bir değer olan düşüncü özgürlüğü için geçerlidir. Bazı durumlarda gençlerin korunması, bazı durumlarda da düşüncü özgürlüğü ağır basar.

9/11—
Büyük Yer Değiştirme—
Yahudi Dünyası Komplosu—
Great Reset—
Klima Değişikliği—
QAnon: Ritüele Dayanan Çocuk Cinayetleri—
Yalancı Basın—
Reichsbürger—
Yeni Dünya Düzeni—

4 Komplo mitlerinin antisemitizmle ne ilgisi var?

Birçok komplo mitinin antisemitizmle ilgisi vardır

Hepsinde olmasa da çoğu komplo mitinin arkasında bir şekilde Yahudilere karşı bir antipati veya düşmanlık yatar. Komplo hikayelerinin merkezi bir fonksiyonu, kendi üstündeki yükü almak ve kendi eylemlerini haklı çıkarmak için kendi yaşadığı zorluklar için başkalarını suçlamaktır. Başkalarına zarar vermek için arka planda gizli “beyinler” olarak hareket eden “kötü güçlerden” yola çıkılır. Bu konuda da sık sık ortaya çıkan ve eski bir düşman, Yahudi inancına sahip insanlardır.

Kodlar ve şifreler halinde antisemitizm

İnsanlar, çoğu komplo mitinin, en azından kısmen Yahudi karşıtı olduğunun farkında değildir. Çünkü komplo mitinde antisemitizm her zaman belirgin değildir. “Yahudiler” her zaman açıkça düşman olarak gösterilmez. Onun yerine Yahudi nefreti gizli olabilir ve “Kodlar” ve “Şifreler”, yani göndermeler ve anahtar sözcükler halinde ortaya çıkabilir. Yahudiler için tipik kodlar arasında örneğin “Rothschild’ler”, “Siyonistler” veya “Amerikan doğu

kıyası elitleri” yer alır. Ayrıca çoğu komplo hikayesi farklı versiyonlarda mevcuttur. Çoğunlukla başkalarının yanı sıra Yahudi karşıtı bir varyant da vardır.

“Yahudi dünyası komplosu”ndan “9/11” e örnekler

► “Yahudi Dünyası Komplosu” efsanesi

Yahudilerin dünya hakimiyetini ele almak istediklerini iddia eden eski “Yahudi Dünyası Komplosu” veya “Dünya Yahudiliği” miti, açık bir şekilde Yahudi karşıtıdır. Bugüne dek kim olduğu bilinmeyen kişiler tarafından ilk defa 1903’te yayınlanan “Siyon Liderlerinin Protokolleri”, sözde Yahudi inancına sahip güçlü insanların dünya hakimiyetini ele geçirme planlarını kanıtlayan bir belgeydi. Çok hızlı bir şekilde belgenin sahte olduğu kanıtlanmış olsa da, popülerliğini kaybetmedi. Üçüncü Reich döneminde Almanya’daki Nazi rejimi, sözde “Siyon Liderlerinin Protokolleri”ne atıfta bulunarak, aldığı Yahudi karşıtı önlemlerden tüm Avrupa’da milyonlarca Yahudi’nin cinayetine kadar olmak üzere yapılanları meşru-laştırmak için kullandı. “Yahudi Dünyası Komplosu” miti güncel varyantlarda hala mevcuttur ve başka komplo hikayeleri ile karışır. Örneğin “**Büyük Yer Değiştirme**” efsanesinin Yahudi halkının, Avrupa’daki Hristiyan nüfusu Müslüman nüfusla değiştirmek için Müslüman göçmenlerin Avrupa’ya göçünü kontrol ettiği iddia edilen versiyonunda .

► QAnon “Ritüele dayanan çocuk cinayetleri”

Herkes tarafından ilk bakışta fark edilmez: QAnon hareketi içindeki komplo hikayelerinden bazıları da Yahudi karşıtıdır. Gizli, elit bir grubun kanlarından uyuşturucu ve gençleştirici madde (adrenokrom) elde etmek için çocuklara işkence edip onları öldürdüğüne dair mitin arkasında **ortaçağdan gelen bir ritüel cinayetleri efsanesi varyantı yatar.**

Bu efsaneye göre Yahudi inancına sahip insanlar, dini ritüeller için küçük çocukları öldürmüştür. Esrarengiz “QAnon” veya “Q” da bildirimlerinde sözde komplocu olarak tekrar tekrar Yahudilerden bahseder, örneğin “Rothschild’ler” gibi, burada bu bankacı Yahudi aile, “Yahudiler” yerine yer tutucu olarak kullanılır.

► 9/11

11 Eylül 2001’de (9/11) Dünya Ticaret Merkezi’ne yapılan ve saldırılarla ilgili komplo mitleri arasında da bunun arkasında İslamcılar değil de Yahudilerin olduğuna dair Yahudi karşıtı varsayımlar dolaşmaktadır. Bu varyantta saldırıların arkasında İsrail istihbaratının veya bankacı aile Rothschild’in olduğu iddia edilmektedir. Bunun sözde kanıtı olarak, neredeyse 3000 kurban arasında hiçbir Yahudi’nin olmadığı, yanlış iddia ileri sürülmektedir.

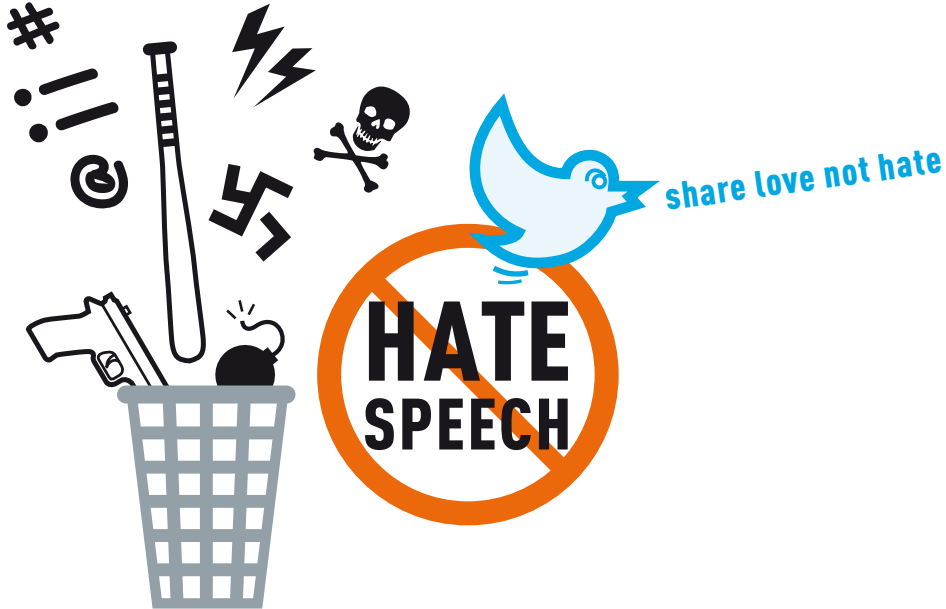

Komplolara inanmak nefreti ve şiddet eğilimini arttırabilir

Kompo mitlerine inanmak, bazı insanlarda radikal tutumları, nefret duygularını ve şiddet eğilimini pekiştirebilir ve belirli nüfus gruplarına, örneğin Yahudilere karşı gerçek saldırıları ve şiddeti teşvik edebilir. Bu nedenle kompo hikayeleri, beraberinde gerçek bir tehlike getirir.

Ancak tüm kompo hikayelerinin Yahudi karşıtı olmadığı veya komplolara inanan herkesin Yahudi karşıtı veya aşırıcı olmadığı dikkate alınmalıdır.

Fakat: Hikayeler birbiriyle yakından bağlantılı olduğundan insanlar, zararsız görünen mitlere inanırken kendilerini temel kompo inanışlarında bulabilir ve böylece kendileri de Yahudi karşıtı, ırkçı ve aşırıcı içerikleri olan kompo mitlerinin yandaşı haline gelebilir.

5 Kompo mitlerine ve sahte haberlere karşı neler yapılabilir?

Önlem büyük önem taşır

Kompo mitlerine inanan insanlarla ilişkiler kolay değildir – özellikle de kompo inancının derinine inip kendilerini geri çekmişlerse veya artık “erişilemez” olacak kadar radikal hale gelmişlerse. Bu, aile ilişkilerini ve dostlukları ciddi bir sınava tabi tutabilir, hatta bozulmasına neden olabilir. Ancak biraz önlem almak mümkündür. Kompo hikayelerinin ve sahte haberlerin yayılmasında ve komplolara olan inancın oluşmasında, özellikle sosyal medya ve mesaj bildirim hizmetleri olmak üzere medya önemli bir rol oynar. Bu nedenle çocuklara ve gençlere medya kullanımı esnasında eşlik etmek ve onları olası tuzaklar konusunda bilgilendirmek ve hazırlamak önemlidir. Aşağıdakiler yardımcı olabilir:

Bilgi

Bu broşürü okuyan ve belirtilen linklere ilgi duyan kişilerin

<https://bayern.jugendschutz.de/de/material/index.php>

altında dijital versiyonu indirmesini öneririz. Ardından İnternet’te ilgili sayfaları hızlı ve kolay bir şekilde tek bir tıklama ile açabilir ve ek bilgi alabilirsiniz.

Mevcut tekliflerden ve materyallerden yararlanma

Çocuklar ve gençlerle günlük medya hayatında sizde komplo mitleri ve sahte haberler konusunda destek olacak birçok iyi teklif ve materyal vardır, örneğin:

- ▶ **“Bir AB inisiyatifi olan klicksafe’in ağda daha fazla güvenlik için” Web sayfası ve materyalleri:**
www.klicksafe.de/verschwörungstheorien und www.klicksafe.de/themen/problematische-inhalte/fake-news/, ayrıca klicksafe bilgilendirme broşürü “Verschwörungstheorien erkennen” (Komplo teorilerini fark etme), “klicksafe-Quiz zu Fake News” (klicksafe’in Sahta Haber Testi) ve çok daha fazlası
- ▶ **Aktion Jugendschutz Landesarbeitsstelle Bayern’in aj Bayern Youtube kanalında sunulan komplo teorileri ve sahte haberler videoları:**
www.youtube.com/channel/UC3ZnDyrmKH3OK8q0FBDwkbQ
- ▶ **Eyalet Medya Kurumları tarafından sunulanlar,**
örn.: Landesanstalt für Medien NRW:
www.medienanstalt-nrw.de/themen/desinformation.html
- ▶ **Bayerische Landeszentrale für neue Medien (BLM):**
www.blm.de/verschwörungstheorien, “Komplo ideolojileri ve sahte haberler” konusu
- ▶ **Stiftung Medienpädagogik Bayern” tarafından sunulanlar:**
örn. Medienpädagogisches Referentennetzwerk Bayern’in “Sahte Haberler ve Dezenformasyon” konulu veli toplantıları (ilkokul çocuklarının ve 10 – 14 arası gençlerin ebeveynleri için):
www.stiftung-medienpaedagogik-bayern.de/Projekte/Medienpaedagogisches_Referentennetzwerk_Bayern/161_Angebot_im_Ueberblick.htm

- ▶ **Bundeszentrale für politische Bildung (www.bpb.de) ve Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg tarafından sunulanlar,** örn.: Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg (lpb): Ders için bildiri: “Açıklığa kavuştur! Politika – kolay açıklama: Komplo teorileri! ... sadece Koronayla ilgili olanlar değil” (ortaokul ve lise öğretmenleriyle öğrencileri için):
www.lpb-bw.de/verschwörungstheorien
www.lpb-bw.de/machs-klar
- ▶ Danışmanlık sunan diğer yerler için bkz. “Ek bilgiler”, sayfa 36.

Bilgi yeterliliğini güçlendirme

“Dezenformasyon” konusunda önlem aynı zamanda çocukların ve gençlerin bilgi yeterliliğini güçlendirmek anlamına gelir. Bunu gerçekleştirmek son derece kolaydır, örneğin çocuk veya gençlerle birlikte onlara uygun haberler izleyip bu haberler hakkında konuşabilirsiniz. Örneğin ARD ve ZDF’in çocuk kanalında akşamları yayınlanan ve ileri ilkökul çağında olan çocuklar için uygun olan televizyon programı “logo!” iyi çocuk haberleri sunar (medya kütüphanesinden de açılabilir). Aynı şekilde, her gün WDR 5’te veya çevrimiçi olarak canlı yayında sunulan çocuk radyo programı “KiRaKa” da uygundur ve burada da haberler sunulur. Çocuklar için İnternet’te çocuk arama motorları üzerinde de haberler bulabilirsiniz, örneğin “Blinde Kuh” veya “fragFINN” üzerinden.

Çocuklara ve gençlere örnek olmak

Önlem demek aynı zamanda çocuklara ve gençlere iyi örnek olmak demektir: medya kullanımında, komplo ideolojileri ve

sahte haberlere karşı tavır ve bunun ötesindeki davranışlar. Buna medyaların eleştirel kullanımı ve aile içinde mümkünse herkesin uyduğu medya kurallarının belirlenmesi de dahildir. Bu bağlamda aile içinde, tanıdıkların veya iş arkadaşlarının arasında bulunan komplo yandaşları ile herkesin birbirini karşılıklı dinlediği ve kendi düşüncelerine sadık kaldığı bir iletişim de kurulabilir. Örneğin okulda veya gençlik çalışmalarında argümantasyon eğitimleri veya “Counterspeech” (karşı konuşma) alıştırmaları da yararlı olabilir. Bu, gençler için gerekirse yetişkinlerin de yardımıyla arkadaş ortamlarında veya sınıfta komplo hikayelerine tepki vermek için olası bir yol olabilir. Ancak örnek olmak aynı zamanda empati, yardımseverlik, saygı gibi temel olumlu değerleri aşılama anlamına da gelir.

Komplolara inananlarla konuşmalar için ipuçları

- Soru sorun, örneğin: Bunu neden düşünüyorsun? Bu kanıya nasıl vardın?
- Zor olsa da karşınızdaki kişiyi dikkatlice dinleyin
- Kendinizi onun yerine koymaya çalışın
- Ona saldırmayın veya onu küçümsemeyin, mümkün olduğunca objektif kalın; gerekirse hislerinizi en baştan gösterin
- Konuyu saptırmayın ve dikkatinizin dağılmasına izin vermeyin
- Ortak yönler bulmaya çalışın ve kendi sınırlarınızın aşıldığını düşündüğünüz durumlarda kendi fikrinizi savunun
- Unutmayın: Düşünce özgürlüğü aynı zamanda karşı fikir ve düşüncelere dayanmak demektir ve bu her iki taraf için de geçerlidir
- Bunların hiçbir yardımcı olmazsa: Konuşmayı daha sonraki bir zamana erteleyin

Medyada komplo mitleri ve sahte haberlerle karşılaştığınızda, şunlar yararlı olabilir:

Sahte haberlerde: Gerçekleri kontrol etme

Gerçekleri kontrol etmek, komplo hikayelerinin bazı kısımlarını ortaya çıkarmaya ve çürütmeye yardımcı olabilir. Ancak bunlar özellikle genelde kolayca kontrol edilip çürütülebilen sahte haberlerde yararlıdır. Gerçekleri kontrol etmek, daha büyük çocuklar ve gençler için de iyi bir yaklaşım olabilir, ancak daha küçük çocuklar için genelde henüz mümkün değildir. Gerçekleri kontrol etmek için iyi yerler, örneğin

- ▶ **Tagesschau haber programında „ARD-Faktenfinder“**
www.tagesschau.de/faktenfinder/
- ▶ **#Faktenfuchs des Bayerischen Rundfunks**
<https://www.br.de/nachrichtenfaktenfuchsfaktencheck,QzSIzI3>
- ▶ **„Mimikama“** (www.mimikama.at), İnternetin kötüye kullanımı konusunda bilgilendirme yapan Avusturya derneği
- ▶ **CORRECTIV – Recherchen für die Gesellschaft**
(<https://correctiv.org/faktencheck/>), Almanya’da bağışlara dayanan araştırma merkezi

Medya içeriklerini bildirme

Komplo hikayeleri, sahte haberler veya bunun dışında sorun teşkil eden medya içeriklerinin dikkatinizi çekmesi halinde, bunları çeşitli yerlere bildirebilirsiniz. Almanya’da özel yayın (televizyon ve radyo) ve İnternet sağlayıcılarından Alman Medya Denetim Makamı sorumludur.

Halk tarafından sağlanan bilgiler, onların işi için önemlidir.

Danışabileceğiniz olası yerler:

- **Kommission für Jugendmedienschutz (KJM)**
der Landesmedienanstalten, e-posta aracılığıyla:
kjm@die-medienanstalten.de
- **Bayerische Landeszentrale für neue Medien (BLM)**,
bkz. www.blm.de/service/beschwerde.cfm
veya e-posta aracılığıyla buergeranfragen@blm.de
Suç teşkil eden içerik şüpheleri **polise** de bildirilebilir.

“Debunking” (İfşa etme) ve “Counterspeech” (Karşı konuşma): Bu nedir?

- “**Debunking**” İngilizce “debunk” (= ifşa, ifşa, çürütme) teriminden türetilmiştir ve komplo mitlerini geçersiz kılmak ve çürütmek için uygulanan bir stratejidir. Bu, başkalarının yanı sıra gerçeklerin kontrol edilmesi, kaynakların ve karşı argümanların kontrol edilmesi ile mümkündür. Debunking, özellikle bir komplo hikayesiyle yoğun bir şekilde ilgilendiyseniz ve konuya aşinaysanız uygundur.
- “**Counterspeech**” in kelime karşılığı “Karşı konuşma”dır. Yani buradakomplo hikayelerine ve sahte haberlere karşı çıkılır ve bunlar gerekirse kamu önünde çürütülür.

Debunking ve Counterspeech, komplolara inanan kişileri tersine ikna etmek için her derde deva değildir. Ancak onların komplo mitlerini yaymasını durdurmak, frenlemek ve en azından itiraz etmeden yollarına devam etmelerini önlemek için uygulanabilen stratejilerdir. Bu özellikle diğer ilgili kişiler için önemli bir sinyal olabilir.

Ek bilgiler

Danışmanlık ve yardım sunan yerler

Aktion Jugendschutz Landesarbeitsstelle Bayern e.V.

AJ Bayern, çocukların ve gençlerin eğitim korumasında Bavyera'nın uzman kuruluşudur. Bu kuruluş bilim ve uygulama arasında alışverişi sağlar, yenilikçi konseptler ve teklifler geliştirir, uzman personele eğitim ve danışmanlık sunar, uzman literatürü ve çalışma yardımcıları oluşturur ve yayınlar, ebeveynleri ve çocuklarla/gençlerle yaşayan, çalışan ve boş zamanlarını geçiren herkesi bilgilendirir ve duyarlı hale getirir.

► www.bayern.jugendschutz.de/

Bayerisches Bündnis für Toleranz – Demokrasiyi ve insan onurunu korumak

Demokratie und Menschenwürde schützen

Birlik, tolerans, demokrasi ve insan onurunun korunmasını savunur ve bu değerleri teşvik eder. Bayerisches Bündnis für Toleranz Birliği bu değerlerle birey, toplum ve devlet için tehdit oluşturan aşırı sağcılık, antisemitizm ve ırkçılığa karşı olumlu şeylerle mücadele eder. Birliğin üye örgütleri aşırı sağcı, Yahudi karşıtı ve ırkçı tutum ve eylemlerle mücadele eder, ancak bu fikirlerin ve faaliyetlerin arkasındaki kişilerle mücadele etmez.

► www.bayerisches-buendnis-fuer-toleranz.de/

Bayerisches Staatsministerium für
Familie, Arbeit und Soziales

Bavarian State Ministry for Family, Labour and Social Affairs: Radikalleşmeyi önleme

Bavyera Sosyal İşler Bakanlığı'nın ana konularından biri, gençleri radikalleşmeye ve aşırılığa karşı güçlendirmek amacıyla radikalleşmenin önlenmesidir. Slogan "Güçlendirerek önlemek"tir. Radikalleşmeyi önleme bu nedenle kapsamlı bir koruma anlayışıyla

çalışmalarını radikal ideolojilere karşı gençleri ve onların sosyal çevrelerini güçlendirmeye odakladı. Bir "güvenlik ağında" gençlerin kendileri, ancak aynı zamanda ebeveynleri ve uzmanlar önemli düğümler oluşturur. Radikalleşmeyi önlemenin kılavuz ilkesi, Bavyera'da barış içinde bir arada yaşamanın temel taşları: Demokrasi, çoğulculuk, düşünce özgürlüğü, hoşgörü ve eşitlik. En önemli araç ise eleştirel düşünce şeklindedir.

Çeşitli önlemlerle ilgili ayrıntılı bilgileri, İnternet sayfasında bulabilirsiniz. Burada ayrıca En iyi uygulama örnekleri ve bilgilerle birlikte "Komplo mitlerine karşı eylem" i de bulabilirsiniz.

► www.stmas.bayern.de/radikalisierungspraevention/index.php

Bayerische Informationsstelle gegen Extremismus (BIGE)

Bayerische Informationsstelle
gegen Extremismus

BIGE, Bavyera eyalet hükümetinin bir bilgi ve danışma merkezidir. Eyalet çapında aşırı sağcılığa, solcu aşırılığa, anayasanın korunmasına İslamofobiye ve ayrıca Reichsbürger vatandaşlarına ve özyönetime karşı önleyici çalışmalar yürütür. BIGE, vatandaşlar, belediyeler ve okullar için irtibat noktasıdır ve çok çeşitli bilgi ve danışmanlık hizmetleri sunar. Sivil toplum kuruluşları da dahil olmak üzere çeşitli kurumları birbirine bağlar ve ilgili herkes arasında kapsamlı bir bilgi alışverişini teşvik eder. Bu amaçla Anayasayı Koruma çalışanları ve polis BIGE'de bir arada çalışır. BIGE'de ayrıca aşırılık yanlılarına gruptan ayrılmak için "kendi kendine yardım için yardım" sunan Bayerische Aussteigerprogramm de bulunmaktadır.

► www.bige.bayern.de/

Bayerische Landeszentrale für neue Medien (BLM)

Bayerische Landeszentrale für neue Medien, Almanya'nın 14 eyalet medya kurumlarından biri olarak Bavyera'da özel radyo ve televizyon yayınlarını onaylar ve denetler. Temel görevleri arasında radyo ve teledünya (İnternet) alanlarında gençleri medyaya karşı korumak ve Bavyera'da medya pedagojisi yer alır. BLM bunun için çevrimiçi de sunulan çok sayıda materyal sunar.

► www.blm.de/startseite.cfm

Bayerische Landeszentrale für politische Bildungsarbeit

Bayerische Landeszentrale für politische Bildungsarbeit merkezinin görevi, tüm partileri kapsayan bir temelde halkın bilincinde özgür demokratik devlet düzeni fikirlerini teşvik etmek ve pekiştirmektir. Birincil hedef, hoşgörü ve değer gelişimine katkıda bulunmak, demokratik yetkinliği güçlendirmek ve siyasi farkındalığı teşvik etmektir. Buna özellikle halkı siyasi ve gönüllü çalışmalara ve siyasi süreçlere katılmaya teşvik etmek dahildir.

► www.blz.bayern.de/

Bundeszentrale für politische Bildung (bpb)

Bundeszentrale für politische Bildung, ilgili duyan tüm vatandaşlara politika ile ilgili bilgilendirme konusunda yardımcı olur. Merkezin görevi, siyasi konuların anlaşılmasını teşvik etmek, demokratik bilinci pekiştirmek ve siyasete katılma isteğini güçlendirmektir.

► www.bpb.de/

FLIMMO – Elternratgeber für TV, Streaming & YouTube

FLIMMO, günlük medya eğitimi konusunda ebeveynlere ve ailelere destek olur. Televizyon, medya kütüphaneler, sinema, Streaming veya YouTube olsun; FLIMMO, o anda nelerin güncel olduğuna dair bir genel bakış sunar, yaşa uygun konu seçiminde pedagojik değerlendirmelerle yardımcı olur ve ailede medya kullanımı konusunda yararlı ipuçları sunar. Bu, Programmberatung für Eltern e. V. birliği tarafından yayınlanır. Üyeler arasında 10 eyalet medya kuruluşu, BLM Stiftung Medienpädagogik Bayern ve Bayerischer Rundfunk'ta Internationales Zentralinstitut für das Jugend- und Bildungsfernsehen (IZI) yer alır.

► www.flimmo.de/

klicksafe

AB inisiyatifi klicksafe'in hedefi insanların çevrimiçi becerisini teşvik etmek ve onlara İnternet'in yetkin ve eleştirel kullanımı konusunda çok yönlü içeriklerle destek olmaktır. klicksafe, güvenli, yetkin ve kullanıcının kendisi tarafından belirlenen İnternet kullanımı için ilgili bilgi tekliflerini bir araya getirir ve bunları geliştirir. Hedef gruplar arasında özellikle çocuklara ve gençlere İnternet becerilerini geliştirme konusunda yardımcı olan insanlar, ebeveynler, öğretmenler ve çoğaltıcılar yer alır.

► www.klicksafe.de/

Landeskoordinierungsstelle
Bayern gegen
Rechtsextremismus

Landeskoordinierungsstelle Bayern gegen Rechtsextremismus (LKS)

LKS, aşırı sağcı, Yahudi karşıtı ve ırkçı vakalarda ülke çapında sunulan çeşitli teklif ve bilgileri koordine eder. Bavyera çapında bu konularda uzman bilgiler elde etmek ve siyasi eğitim çalışmalarında destek olur ve aracılık yapar.

LKS'nin eyalet çapındaki danışmanlık ağına dahil olanlar:

- ▶ Bavyera çapında aşırı sağcı, sağ popülist, Yahudi karşıtı ve ırkçı geçmişli olaylara karşı destek sunan, aşırı sağcılığa karşı mobil danışmanlık
- ▶ Sağcı bireylerin ebeveynleri, akrabaları ve arkadaşları için ebeveyn danışmanlığı ve
- ▶ Aşırı sağcı, ırkçı ve Yahudi karşıtı şiddet mağdurlarına destek sunan bağımsız bir dernek olan B.U.D

▶ www.lks-bayern.de/

Recherche- und Informationsstelle Antisemitismus Bayern (RIAS Bayern)

RIAS Bayern, Yahudi karşıtı olayların raporlarını kaydeder ve Bavyera'da antisemitizmden etkilenenlere destek olur. Bu kurum, Verein für Aufklärung und Demokratie (VAD) birliğine bağlıdır, Bavyera Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Entegrasyon Bakanlığı tarafından teşvik edilir ve Federal Dernek RIAS ile yakın işbirliği içindedir. RIAS Bayern, bildirilen vakalar ve kendi araştırmaları temelinde düzenli olarak, antisemitizm ile ilgili Bavyera'ya özel raporlar hazırlar, bilgilendirme işleri ve halka ilişkiler gerçekleştirir ve böylece antisemitizme karşı mücadeleye katkıda bulunur.

▶ www.report-antisemitism.de/rias-bayern/

Stiftung Medienpädagogik Bayern

Va kıf, Bavyera'da medya becerilerini teşvik etme yönünde çalışır. Çocuklara, gençlere, ebeveynlere ve pedagoji uzmanlarına medya ortamında yol gösterir ve yetkin medya kullanımını teşvik eder. Vakfın Bavyera medya pedagojik referans ağı üzerinden Bavyera'daki anaokullarında ve okullarda medya konulu veli toplantıları için ücretsiz uzman konuşmacılar davet edilebilir.

▶ www.stiftung-medienpaedagogik-bayern.de/

Stiftung
Medienpädagogik
Bayern

Bilgi

Bu broşürü okuyan ve belirtilen linklere ilgi duyan kişilerin

<https://bayern.jugendschutz.de/de/material/index.php>

altında dijital versiyonu indirmesini öneririz. Ardından İnternet'te ilgili sayfaları hızlı ve kolay bir şekilde tek bir tıklama ile açabilir ve ek bilgi alabilirsiniz.

Kaynak dizini

Bayerisches Landesamt für Verfassungsschutz (Yayınlayan): Broşür „Reichsbürger und Selbstverwalter? Harmlose Spinner oder gefährliche Extremisten? Informationen zu Reichsbürgern und Selbstverwaltern“;

▶ www.big.e.bayern.de/mam/sonstiges/content/flyer_reichsbuerger_und_selbstverwalter.pdf (Erişim tarihi 24.09.2021)

Butter, Michael: 26.11.2020 tarihli çevrimiçi yazı:

„Antisemitische Verschwörungstheorien in Geschichte und Gegenwart“;

▶ www.bpb.de/politik/extremismus/antisemitismus/321665/antisemitische-verschwoerungstheorien

Butter, Michael: Yazı Serisi (BD. 10271) „Nichts ist, wie es scheint“

(ücret karşılığında sipariş edilebilir);

▶ www.bpb.de/shop/buecher/schriftenreihe/politische-grundfragen/276793/nichts-ist-wie-es-scheint/

Correctiv – Toplum için araştırmalar: Çevrimiçi sayfada “Ağırlık noktaları” bölümü;

▶ <https://correctiv.org/faktencheck/> (Erişim tarihi 09.10.2021)

Medya kuruluşları – ALM GbR (Yayınlayan):

„Typen von Desinformation und Misinformation: Verschiedene Formen von Desinformation und ihre Verbreitung aus kommunikationswissenschaftlicher und rechtswissenschaftlicher Perspektive“; Berlin, September 2020

Duden: Çevrimiçi sözlükte “Dezenformasyon” kavramı;

▶ www.duden.de/rechtschreibung/Desinformation (Erişim tarihi 11.10.2021)

Hagemann, Nils: 11.09.2021 tarihli çevrimiçi yazı: „20 Jahre nach dem 11. September – ein Anschlag für Verschwörungsgläubige“;

▶ www.zdf.de/nachrichten/panorama/11-september-verschwoerung-anschlag-100.html

Heigl, Jana; Kagermeier, Elisabeth; Gilbert, Max & Lückoff, Janina:

26.09.2021 tarihli çevrimiçi yazı:

„Wahlkampf 2021: Diese Rolle spielten Falschbehauptungen“;

▶ www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/wahlkampf-2021-diese-rolle-spielten-falschbehauptungen,SjwTc83

Klicksafe: Çevrimiçi yazı “Verschwörungstheorien”;

▶ www.klicksafe.de/verschwoerungstheorien (Erişim tarihi 24.09.2021)

Klicksafe: Çevrimiçi yazı „Problematische Inhalte: Desinformation und Meinung“;
► www.klicksafe.de/desinformation-und-meinung (Erişim tarihi 09.10.2021)

Klicksafe: Çevrimiçi yazı „Problematische Inhalte: Fake News“;
► www.klicksafe.de/desinformation-und-meinung/fake-news (Erişim tarihi 09.10.2021)

Klühspies, Anna & Kagermeier, Elisabeth: 21.05.2021 tarihli çevrimiçi yazı: „#Faktenfuchs: Die Verschwörungstheorie zu ‚The Great Reset‘“;
► www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/faktenfuchs-die-verschwörungstheorie-the-great-reset

Landesanstalt für Medien NRW (LfM): Konu sayfası „Desinformation“;
► www.medienanstalt-nrw.de/themen/desinformation.html (Erişim tarihi 09.10.2021)

Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg:
Çevrimiçi yazı „Verschwörungstheorien: Warum sind sie so verbreitet und was kann man dagegen tun“;
► www.lpb-bw.de/verschwörungstheorien#c45625 (Erişim tarihi 11.10.2021)

Lamberty, Pia: klicksafe videosu: „Experten-Talk mit Pia Lamberty – Über Verschwörungstheorien“;
► www.klicksafe.de/themen/problematische-inhalte/verschwörungstheorien/ (Erişim tarihi 24.11.2021)

Lamberty, Pia: „Verschwörungserzählungen als Radikalisierungsbeschleuniger: Eine psychologische Betrachtung“, in „Expertisen für Demokratie“, güncellenmiş baskı Nisan 2020, Yayınlayan: Friedrich-Ebert-Stiftung Forum Berlin

Lamberty, Pia & Nocun, Katharina: „True Facts: Was gegen Verschwörungserzählungen wirklich hilft“, Quadrigaverlag Bastei Lübbe AG, Köln, 2021

Medienpädagogischer Forschungsverbund Südwest (MPFS):
JIM Araştırması 2021. Gençler, Bilgi, Medya;
► www.mpfs.de/fileadmin/files/Studien/JIM/2021/JIM-Studie_2021_barrierefrei.pdf

Medienpädagogischer Forschungsverbund Südwest (MPFS):
KIM Araştırması 2020: Çocukluk, İnternet, Medya;
► www.mpfs.de/fileadmin/files/Studien/KIM/2020/KIM-Studie2020_WEB_final.pdf

Meyer-Thoene, Alexander:
06.06.2018 tarihli çevrimiçi yazı: „Verschwörungstheorien zu 9/11“;
► www.bpb.de/lernen/projekte/wahre-welle/270411/verschwörungstheorien-zu-9-11

Recherche- und Informationsstelle Antisemitismus Bayern – RIAS Bayern (Yayınlayan): Broşür „Das muss man auch mal ganz klar benennen dürfen – Verschwörungsgedanken und Antisemitismus im Kontext von Corona“, Munich 2021;
► https://report-antisemitism.de/documents/RIAS_Bayern_Monitoring_Verschwörungsgedanken_und_Antisemitismus_im_Kontext_von_Corona.pdf

Künze

Yayınlayanlar

Aktion Jugendschutz
Landesarbeitsstelle Bayern e. V. (aj)
Fasaneriestraße 17
80636 München

Bayerische Landeszentrale für neue Medien (BLM)
Heinrich-Lübke-Straße 27
81737 München

Redaksiyon

Sabine Finster, aj (yetkili)
Sonja Schwendner, BLM (yetkili)
Maria Monninger, BLM

Metin ve Konsept

Maria Monninger, BLM

Tasarım, Dizgi, İllüstrasyon

WERBHAUS / Georg Lange
Apothekergässchen 1
86150 Augsburg

Resim kredileri

İllüstrasyonlar: Georg Lange
Fotoğraflar: shutterstock.com /
Africa Studio, Dean Mitchell, Djomas,
Ebtikar, Monkey Business Images

Baskı

Senser Druck, Augsburg

Bu broşür, Baviera Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Entegrasyon Bakanlığı kaynaklarıyla finanse edilmiştir

Bayerisches Staatsministerium für
Familie, Arbeit und Soziales

Komplo mitleri çok uzun zamandır var Ancak Korona pandemisi esnasında arttılar veya en azından daha görünür hale geldiler. Bazı şeyler ilk bakışta zararsız görünse de: Çoğu zaman daha tehlikeli mitlere giden yol çok yakındır, özellikle de İnternet'te. Böylece "dünyanın düz olduğuna" veya "sürünge insanların varlığına" inanmaktan "yalancı medya", "kötü gizli hükümet" veya "Yahudi dünyası komplosu" nun gerçek olduğuna ikna olmaya geçiş çok hızlı olabilir.

Çoğu komplo miti, korku ve şiddete dayanır ve bunların arkasında çoğu zaman aşırılık yanlısı, Yahudi karşıtı bir dünya görüşü vardır. Bu mitler bilime, hükümetlere veya belirli nüfus gruplarına karşıdır, tehdit senaryoları dile getirir ve düşmanlar yaratır. Komplo mitleri bu şekilde endişe ve korkuları körükleyebilir ve hala gelişme aşamasında olan ve dünya görüşü henüz tam oturmamış olan çocuklarda ve gençlerde radikal görüşleri, nefreti veya şiddet eğilimini güçlendirebilir veya uyandırabilir. Bunlar çoğu zaman çocukların veya gençlerin gelişimini olumsuz etkileyen veya tehlikeye atabilecek medya içerikleridir. Aynısı, bazı sahte haberler için de geçerlidir.

Bu broşürün amacı ebeveynleri, uzmanları ve ilgi duyan diğer kişileri bu konuda bilinçlendirmek ve farkındalık yaratmaktır. Broşürde yaygın olan görülen komplo mitleri ve sahte haber örnekleri ele alınır, bunların çocuklar ve gençler için neden bir sorun teşkil edebileceğini açıklar ve bunlarla nasıl başa çıkılabileceği konusunda yaşa uygun önerilerde bulunur. Ayrıca bazı komplo mitlerinin antisemitizmle ne ilgisi olduğu açıklanır.

Aktion Jugendschutz
Landesarbeitsstelle Bayern e.V.
www.bayern.jugendschutz.de

Bayerische Landeszentrale
für neue Medien (BLM)
www.blm.de